

Отримана 28.05.2024

Прорецензована: 08.06.2024

Прийнята до друку: 10.06.2023

Електронна адреса: natasha43-23@ukr.net

DOI: 10.25264/2312-7112-2024-26-11-17

Годзь Н. Питання особливостей сучасної китайської філософії в площині аналізу феноменів глобалізму, цифрової освіти та філософії марксизму в Китаї. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філософія»* : науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, 2024. № 26. С. 11–17.

УДК: 1+ 37.013.73(510)

Наталія Годзь

ПИТАННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ СУЧАСНОЇ КИТАЙСЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ В ПЛОЩИНІ АНАЛІЗУ ФЕНОМЕНІВ ГЛОБАЛІЗМУ, ЦИФРОВОЇ ОСВІТИ ТА ФІЛОСОФІЇ МАРКСИЗМУ В КИТАЇ

Стаття присвячена насамперед розгляду особливостей китайської сучасної філософії, де окрім головної стратегії викладеної у вигляді концепцій китайського погляду на марксизм присутня низка додаткових філософських течій у новітніх презентаціях як конфуціанства, кантіанства, так і філософії екології та філософії освіти. Особливим фактором, що сприяє становленню китайської версії глобалізації розглядається, насамперед, освіта, як модерний напрям реалізації ідеологічних та економічних стратегій майбутнього у стратегіях розвитку Китаю. Цікавим є порівняльно-зіставляючий аналіз культурологічних феноменів за допомогою опису «зсередины», тобто філософів КНР та західної філософії і представників філософії України. Окрім того, важливим є аналіз дослідників, які є частиною китайської діаспори у західному світі та представляють дуже широкий за часом виїзду з Китаю і за ідеологічними поглядами масив науковців. Особлива увага акцентується на розумінні феномену «глобалізація», що наразі має відмінну транскрипцію та наповнення навіть у різних країнах західного кола. На розуміння можливостей та значення глобалізації, так само як і її протилежної тенденції «антиглобалізму» впливає багато чинників, які було стимульовано внаслідок зміни курсу певних держав відносно їх позицій по відношенню до питання війни росії проти України, тощо. Констатується, що поняття «глобалізм» занадто слабкий проти феномену навіювання та впливу ідеологічних механізмів у державах. Окрім того, пропонується звернути увагу на можливості використання метафор в описі низки феноменів, які проявляються під час дослідження глобалізму.

Ключові слова: інтернет-освіта, футурологія, екологічна футурологія, глобалізм, національна філософія, китайська філософія, китайський марксизм.

Nataliia Godz

THE ISSUE OF THE FEATURES OF MODERN CHINESE PHILOSOPHY IN THE PLANE OF ANALYSIS OF THE PHENOMENA OF GLOBALISM, DIGITAL EDUCATION AND THE PHILOSOPHY OF MARXISM IN CHINA

The article is primarily devoted to consideration of the features of modern Chinese philosophy, where, in addition to the main strategy outlined in the form of the concept of the Chinese view of Marxism, there are a number of additional philosophical currents in the latest presentations of Confucianism, Kantianism, and the philosophy of ecology and philosophy. A special factor, contributing to the formation of the Chinese version of globalization, is primarily considered education, as a modern direction for the implementation of ideological and economic strategies of the future in China's development strategies. It is interesting to compare and contrast the analysis of cultural phenomena using the description of the «middle» – that is, the philosophers of the People's Republic of China and, accordingly, Western philosophy and philosophers of Ukraine. In addition, the list includes an analysis of Chinese researchers, who are also part of the Chinese diaspora in the Western world and represent a very wide range of scholars from China in terms of time and ideological views. It is especially emphasized that the understanding of the phenomenon of «globalization» currently has a different transcription and content even in different countries of the Western circle. The understanding of the possibilities and significance of globalization, as well as its opposite trend of «anti-globalism», is influenced by many factors that were stimulated in connection with the changes in the course of certain states regarding their position in relation to the issues of Russia's war against Ukraine, etc. It is stated that the concept of «globalism» is too weak against the phenomenon of suggestion and influence of ideological mechanisms in states. exclusively, it is proposed to pay attention to the possibilities of using metaphors in the description of a number of phenomena that appeared during the study of globalization.

Key words: Internet education, futurology, ecological futurology, globalism, national philosophy, Chinese philosophy, Chinese Marxism.

Методологія та постановка проблеми: Сучасна спільнота, розвиваючись та еволюціонуючи, створює та модифікує цілу низку так званих «умов життя» як людства, так і природи зокрема. Причому, у сучасний період історії, розвиток став розумітися, зокрема, і в науковій літературі, набагато

більш відповідно і аргументовано. «Розвиток» насправді транскрибує не лише прогрес, але й регрес. Тобто лінія розвитку має як позитивні наслідки, так і негативні, але це складові одного загального процесу еволюціонування сфер у перетині сфер впливу та дії суспільства, техніки та технологій і, найголовніше, природи (при цьому не лише довкілля) з компонентною, що впливає на постійне формування та певну видозміну «другої природи» загалом. Таким чином, ми продовжуємо спиратися на низку попередніх власних дисертаційних досліджень у сфері філософської антропології та філософії культури (культурні стереотипи, як особлива матриця ментальної і поведінкової національної характеристики та засобу оцінювання, пізнання, відношення до світу та відповідної дії) [3] та питань у контексті філософії науки у межах, закладених дослідженням впливу та можливостей такого напрямку, як екологічна футурологія [4]. Таким чином, ми продовжуємо комплементарне дослідження в контексті, насамперед, історико-генетичного, феноменологічного та герменевтичного методів. Окрім того, ми використовуємо можливості прогностичного методу, оскільки питання пов'язані із дослідженням як глобалізму, так і національної специфіки транскрипції цього феномену дотичні і до прогностичних, футурологічних проектів та сучасних стратегій [3; 4]. Таким чином, під час аналізу публікацій та працюючи над емпіричною складовою пізнання загалом, а саме спогляданнями навколишньої дійсності, ми досліджуємо ситуацію розвитку сучасної філософії, особливості її змін та реагування. Ми маємо надзвичайно складні, але дуже важливі емпіричні дані, які потребують дослідження в досить широкому спектрі практичних та теоретичних дисциплін, оскільки жодна країна не відтворювала б такого «експерименту» наявно у довкіллі та соціумі, який створюється та реалізується внаслідок війни. Україна вкотре має хоча і трагічну, але унікальну можливість аналізу та проектування виходу з ситуації, якої або давно не мають інші європейські країни (і не лише), або взагалі не мали (враховуючи технічний стан сучасного суспільства та наявність низки нових технологій).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед низки науковців можемо звернути увагу на дисертаційне дослідження Р.М. Вернидуб [1], розвиток освіти в КНР – Є. В. Гобова, С. О. Доценко, В. Мумладзе та Н. Мирончук [9], Т. Коваль досліджує феномен глобалізації крізь призму аналізу можливостей інтернету, філософія сучасного Китаю розглядається на прикладі праці П. В. Кретова та О. І. Кретової [7]. Дослідженнями соціально-економічного виміру глобалізму та його структурою займався Я. М. Столярчук, В. М. Шейко, В. В. Токар, окрім того можемо навести приклад дослідження А. Кадикало, у китайському дискурсі можливо назвати Лі Цзехоу. Питаннями орієнталістики та відповідно системи філософії освіти займається І. Ю. Хомишин [11], Сунь Цзінцю [10]. Китайознавчі студії представляють також праці Andrew Lambert [15], сучасна китайська філософія – Стівена С. Енгл, Максвелл Фонг, дослідницька праця представлена у Монсеррат Креспін дослідженнями у площині «екологічної цивілізації» Китаю. Давідом Рогачем [16]. Крім того, існують цілі напрями китайознавчих студій, зокрема, нами було використано дослідження, опубліковані в журналі «International Review of Research in Open and Distance Learning» [14].

Мета статті. Проаналізувати особливості сучасної китайської філософії, яка має напрями як у китайському марксизмі, так і в сучасних філософських течіях, близьких до західноєвропейської філософії. Таким чином, проаналізувати особливості сприйняття феномену та основної мети і можливостей китайського варіанту глобалізму.

Виклад основного матеріалу: Хоча тематика праць, присвячених питанням глобалізації певним чином має тенденцію до зміни акцентів та стратегій дослідження і стає «не модною» в старому розумінні її висвітлення, стратегії, які було закладено в загальнопланетарній економічній, освітній та інших напрямках, продовжують розвиватися і впливати на всі прошарки суспільства різних держав. Яким би чином не розвивалися антагоністичні соціальні течії, їх вплив ще неможливо побачити в такому масштабі, який має ефект, запропонований механізмами глобалізації та впровадження широкої низки стратегій та домовленостей світових спільнот у межах глобалізаційних (а також – екологічних) питань та процесів. Загалом глобалізм визначають як поняття, яке описує сутність розвитку сучасної цивілізації, котра одночасно породжує низку нових проблем, на превеликий жаль небезпечних та однаково актуальних для всього людства. Поряд з тим «глобалізм» також є напрямом наукового (і, відповідно – філософського та політичного) мислення, спрямованого на сприйняття та осмислення цих проблем. Окрім глобальних проблем, як зазначають науковці, тут розглядаються глобальні інтереси, глобальні умови, глобальні протиріччя тощо. Глобалізм, звісно, продовжує бути новою і все ж таки цілісною системою (яка має свою альтернативу – «антиглобалізм») взаємозалежних ідеологічних та військових, економічних (і інших) систем, заходів, які скеровані на затвердження певних кроків

людства заради пошуку та застосування стратегій формування спільного виживання людства в умовах виникнення все тих же глобальних проблем та зменшення невідтворюваних природних ресурсів. Аналіз літератури про поняття глобалізм та його значення навіть зараз доводить нам, наскільки це складний та політично, національно-специфічно забарвлений простір.

Стилістика аналізу та опису навіть в наукових статтях, особливо в статтях присвячених питанням філософії та написаних філософами, дає унікальну можливість використовувати особливості філософського опису та філософського бачення, а також мови викладення досліджуваного матеріалу. Не в останню чергу слід користуватися (при вмінні та доречності, звичайно) можливостями такого феномену як метафора та її транскрипція відповідно до різних рівнів її тлумачення. За метафорою стоїть величезний масив інформації, який накопичено існуванням культури загалом та національних культур в їх різновидах та специфічних можливостях і відмінностях, якими збагачується спільне розуміння світу та образу світу в процесі пізнання. Саме тому ми пропонуємо дослідити питання сучасного розуміння глобалізму та глобалізації з позиції аналізу специфіки побудов національних моделей освіти (і прогностичних, футурологічних проектів як таких у різних країнах), оскільки освіта та всі інституції, пов'язані з нею, здавна використовують як мінімум дві стратегії у навчанні в кожній державі: націоспецифічну та укомплектовану, але спільну загалом модель більш-менш гармонійного поєднання загальнолюдського та національно-державного як у викладанні навчальних матеріалів, так і в передачі інформації для відтворення та формування знань у кожному новому поколінні.

Якщо використовувати метафори, в глобалізмі та зокрема в специфіці формування системи освіти завжди є своя лінія «термінатора» і «лінія Кармана» [17; 18]. Те ж саме відбувається і при розгляді змін, які отримують загальні концепції (і глобалізм, і той же марксизм) у різні часи та в різних країнах. Як було уже нами зазначено, можливості метафори мусять активно використовуватися у наші дні, але з урахуванням того, що метафора настільки багатогранна, що рівень її тлумачення залежить від рівня поінформованості і освіти тих, хто з нею пересікається у житті. Глобалізм, як і марксизм, на нашу думку, мають межу, яку ми можемо означити термінами «Термінатор» та «Лінія Кармана». Обидва поняття пов'язує те, що вони позначають «межу», «кордон». І хоча поняття «Термінатор» має набагато давнішу історію виникнення та вдалого використання, оскільки походить з латинської («terminare», тобто те, що обмежує), обидва поняття обслуговують не лише космічні, астрономічні дослідження. В астрономії, як відомо, здавна «термінатором» називають межу, кордон світла і тіні на поверхні Місяця або планети чи її супутника. «Лінія Кармана» до її філософського розуміння прийшла через назву фільму, в якому алегорично авторами та акторами доводиться складність розуміння сенсу життя, і, як філософське тлумачення питання смерті і прощання з найріднішим [17]. Коли проаналізовано було тлумачення цього терміну, то дійсно друге поняття «працює» в іншому геометричному просторі: більше «вертикально», бо ця лінія означає не лише певну межу в атмосфері землі та переходу у відкритий космос, але й ту висоту, на якій закінчуються «кордони» держав і починається спільний космічний простір. Та навіть тут кордон і межа різними країнами сприймається по-різному: в одних випадках це 80 км, в інших межа – 100 км. Межа «Термінатора» та «Лінії Кармана» – це ті метафори, якими означається не лише кордон та пограниччя, межа, але й певне розуміння Абсолюту, точності, можливо навіть сприйняття закону, законності, стандартів, наприклад, у глобалістиці. Мова йде про стандарти, які мусять дотримуватися усі країни світу (і, якщо з питанням «термінатора» буквально наочно зрозуміло – межа світла і тіні дійсно так само наочно можливо побачити і відповідно в законотворчій та іншій діяльності має позитивне рівне сприйняття, то з «лінією Кармана» ми бачимо, що стандарти її сприйняття в різних країнах так і не набули стандартизації, тому маємо справу з різними тлумаченнями одного і того ж явища, метафора різного прочитання стандартів. Можливо, ця метафора вдало підійде до розуміння поняття «китайський марксизм» – саме як відмінність у описі та знанні, сприйняття загального). Отже, ці лінії, їх існування та сприйняття, як ми можемо припустити, є цілком діючою метафорою для багатьох ситуацій, які накопичуються особистим та спільним життям індивідів та спільнот у сучасному світі.

Запропонованою статтею ми розглядаємо питання глобалістики та філософії марксизму у КНР, торкаючись сучасної китайської філософії, хоча проведення аналогій та дослідницьких стратегій цілком могло б припустити більш глибоке дослідження минулого задля розуміння специфіки культурних особливостей та культурних стереотипів, які зберігають механізми втілення суто національного у сучасні стратегії (ті самі культурні стереотипи, про які ми писали у власному дисертаційному дослідженні) [3]. В нагоді нам може стати відповідна монографія під редакцією Стівена С. Енгла та

Максвелла Фонга [12]. В ній зокрема написано, що проміжок часу, який можна назвати «сучасністю» продовжується від кінця дев'ятнадцятого століття (кінець династії Цин) до наших днів (за аналогією, вважаємо це можливо б було назвати «нова та новітня історія»). Однією з головних рис цієї епохи, як зазначається у цьому джерелі, є залучення китайських мислителів до європейських, індійських та американських філософських традицій. Для нас важливим є зауваження, що тут мають місце дві стратегії китайської філософії, а саме – це китайські версії лібералізму та марксизму. Саме з цього часу китайські філософи почали критично розмірковувати про власні традиції, і, таким чином, одні виступали за відмову від традиційності у філософській думці Китаю, в той час як інші притримувалися лінії незмінності тенденцій або ж у пом'якшеному варіанті – поєднання наступної філософії у «синтетичному вигляді». Як підкреслюється, виникає кілька різновидів «нового конфуціанства», найвидатнішим з яких є саме «кантіанське прочитання» Моу Цзунсаном неоконфуціанства Сун-Мінг. («неоконфуціанство» тут в загальних рисах описує відродження конфуціанства, яке вже почалося приблизно в 1000 р. н. е., а «нове конфуціанство» відповідно продовжило описувати продовження «конфуціанства» в історико-політичних та економічних процесах ХХ ст.). Останнім часом домінували дві головні тенденції: класичний рух, який іноді створював праці з розмислами стосовно придатності для Китаю натхненної Заходом категорії «філософії (zhexue)», а з другого боку, постійного поширення саме еклектичного, «синтетичного» філософування, що спирається на різні джерела [12].

Наступним джерелом, яке нас підводить до тематики китайської філософії, є праці Монсеррат Креспін Пералес. В цих роботах анонсувалися розмисли та наукові розвідки стосовно державної та міжнародної політики, яку можна вибудувати з китайської концепції «екологічної цивілізації» (shengtai wénmíng), вона на думку цієї авторки представляє певну філософсько-політичну модель, яка у час постіндустріальних змін виникає як спосіб «виправити» стан відчуження у сучасному суспільстві. Авторка описує модель китайського варіанту як певну альтернативу, яка виступає за гармонійне співіснування між людством і природою в прогностичній перспективі, а також в більшій за обсягом цілей, аніж просто «захист навколишнього середовища», прямо включаючи культурний вимір (для нас це особливо важливо в розумінні і сучасної китайської екологічної моделі в будь-якому випадку). Згадана авторка планує розкрити своє бачення концептуальної історії поняття, аби розкрити його генезис і зрозуміти причини, що стимулюють його відновлення. Ця модель пройшла, на думку Монсеррат Креспін Пералес, від прийняття моделей на основі радянських філософських постулатів про освіту до адаптації та регенерації у внутрішній і зовнішній політиці Китаю в ХХІ столітті. Вона планувала описати низку причин, якими пояснювала причину, чому у наші дні китайський уряд просуває самостійну національну програму навколо «екологічної цивілізації», і те, як вона буде працювати у їх баченні, як конкуруюча програма європейського «сталого розвитку». Ця авторка наводить дуже важливу для нас думку про те, що важливість розуміння «екологічної цивілізації» в її подвійній приналежності до давньої китайської думки та екологічного марксизму (китайського), мають спільну «вузлову мету» в захисті симбіотичних стосунків між громадянами та природою, довкіллям. Ідею «екологічної цивілізації» вбачають як інструмент культурної дипломатії, щоб конкурувати з європейською екологічною моделлю, або як ідеологічно-культурологічну тему, спрямовану на те, аби бути альтернативою проти моделей Заходу [13].

Тетяна Коваль пише про основні процеси трансформації саме сучасного соціуму у глобалізаційних рухах. На її думку нова глобальна загальнопланетарна система руйнує кордони національних держав, які пов'язані між собою як економічними, політичними, так і соціальними та культурними, а головне, інформаційними відносинами (що, на нашу думку, не цілком розкриває механізми глобалізації, оскільки держави можуть мати відмінні ситуації). Поняттям «глобалізація» визначено низку тенденцій: від світових ідеологій до стрибкоподібного зростання кількості й можливостей їх впливу міжнародних організацій, інтенсивних масових міграцій тощо. Згадана авторка звертає увагу на те, що мережа Інтернет постає не звичайним технічним удосконаленим інструментом комунікації, а новітнім, ще не до кінця дослідженим, засобом інтегрування думок та інформації. Відтак, вказується на нову транскрипцію терміна «глобалізація», на що вплинула концепція канадського соціолога Маршала Маклюєна, а саме уявлення про світ як «глобальне село». Окрім того, вона дає посилання на працю Т. Я. Лильо «Глобалізація комунікаційного простору і процеси національної ідентифікації у посткомуністичному світі...». Зокрема пише, що Т. Лильо розкриває безпосередній зв'язок глобалізації та вестернізації, а також певне ототожнення цих понять. Мова йде про те, що ідеологічною базою саме для ланки інформаційної глобалізації послугувала ліберальна демократія, в якій вбачається важливим

та чи не першим призначенням засобів медіа саме підготовка ланок суспільств до загальної системи цінностей «утилітарно-вітального характеру» [6].

І. Хомишин досліджує насамперед принципи інформатизації освіти, що, як ми бачимо, має низку національно-специфічних відмінностей. Він називає дослідників у цьому питанні, а саме З. Баумана, Н. Бортника, Р. Бірюкова, Е. Тоффлера, Р. Робертсона, О.А. Хомерікі та ін. Але на відміну від попередньої авторки підходить до питання прогностики у процесах глобалізації більш обережно, оскільки, на його думку, глобалізація є «непередбачуваним векторним процесом». Одним з елементів непередбачуваності є система освіти та інформатизації освітньої сфери. В першу чергу мова йде про дистанційне навчання. Окрім того цей дослідник звертає увагу на можливість появи такого феномену при дистанційній формі освіти як нова освітня інституція – віртуальний університет [11, с. 125-127].

Глобалізація неможлива без запровадження новітніх систем освіти. Тому наступною працею. Яку ми використали у аналітико-пошукової роботи стала праця С. О. Доценко, а саме стаття «Досвід організації дистанційного навчання в Китаї», я якій він продовжує підняту тему глобалізації та дистанційної освіти в сучасному світі на прикладі Китаю. Метою статті було проаналізувати історію розвитку дистанційної освіти в Китаї та аналізу її особливостей і впровадження. Як зазначає авторка, в основу нової освітньої методології було покладено концептуальні положення порівняльної педагогіки, питання економічного розвитку в КНР тощо. Цікавими є результати аналізу, оскільки авторка статті пропонує застосувати три підходи до класифікації «дистанційного навчання»: теорію індустріалізації, концепт відстані та розуміння характеру освітньої комунікації. В умовах глобалізації під час розвитку «поліцентричної системи міжнародних відносин» разом з військово-політичним чинником та економічною джерельною базою важливу роль відіграють культурні чинники, насамперед, освіта. В КНР це давно зрозуміли і переорієнтували економічні важелі відповідним чином, зокрема, за останні 15 років Китай витратив 3-4% від загальної суми ВВП на освіту, підвищивши термін обов'язкового рівня навчання до десяти років [5, с. 26-34].

Андрій Кадикало, аналізуючи історію досліджень китайської філософії та, зокрема, її вплив на науку покликається на праці Л. Коха та М. Хамма. Дослідник пояснює запізніле формування теоретичної науки в Китаї на прикладі дослідження праць такого науковця як Ю-Лан Фунг, який пояснював, що до певного часу суто європейської науки в Китаї не було представлено, оскільки китайська філософія проводила дослідження за іншою концептуальною моделлю і вивчала «вчинки» індивіда із їх проекцією на «природну гармонію». Це завело науку у повну залежність від етики. Андрій Кадикало зазначає, що Фунг пропонував прийняти модель, в якій акцентується увага на такій точці зору, відповідно до якої китайські філософи не розглядали природу з позиції користі й утилітаризму. Так само А. Кадикало наводить прізвище іншого китайського вченого, Цаолу Лу, який запропонував модель, відповідно до якої можливо побачити викривлене розуміння, як весь науковий світ бачить китайську науку, перед цим обґрунтувавши, що в китайському мисленні космос і природа розглядаються як єдине ціле, що, у свою чергу, унеможливило теоретичні пошуки в аспекті сучасної «технологічної науки». Цаолу Лу, як зазначає А. Кадикало, продовжив ці розмісли і ствердив, що такий метод наукової проєкції має свої переваги, оскільки дає змогу нейтралізувати теоретичний дуалізм і певні протиріччя, що характеризують західну науку. Доречним буде згадати також посилання на Фрітьофа Капри, який дослідив паралелі між інтерпретацією субатомної реальності та китайською філософією. Не менш важливим є у нього посилання на низку китайських науковців, що полегшує наступним дослідниками проводити теоретичні та практичні пошуки та розробку відповідних тем. Насамперед, він звертається до китайських англомовних дослідників: Ю-Лан Фунга, Цаолу Лу, Мінджин Лу [8, с. 102-111].

В загальному контексті нашого розгляду необхідно зробити посилання на досить цікаву та актуальну статтю, яку пропонувала до розгляду Є. Гобова. Вона також звертає увагу на те, якими кроками та якими темпами розвивалася освіта в КНР, а також яким чином відбувалася її модернізація. Насамперед, авторка підкреслює чинники, що вплинули на Китай у зміні старої системи освіти, яка мала у фундаменті до того модель радянської освіти і в силу низки обставин не справлялася з потребою заповнити потреби ринку відповідними фахівцями. Авторка зазначає, що саме у 1977 році було прийняте важливе рішення змінити стандарти формування системи вищої освіти, та пришвидшити її розвиток за рахунок оновлення так званої «Системи “гаокао”», тобто єдиних державних іспитів для вступу до університетів. Авторка наводить цитату Ден Сяопіна, який сказав, що освіта мусить «йти на двох ногах», тобто враховувати механізми розширення та покращення. За 20 років, з 1978 по 1998 рік,

кількість ЗВО збільшилася від попередніх 598 до нової кількості 1022, а студентів стало з 856 тис. як було в попередні роки до 3,41 млн. Вважаємо за потрібне навести статистичні дані з цього джерела і зазначити, що в 1999 році Державна рада КНР та Центральний комітет КПК ухвалили «Рішення про поглиблення реформи освіти та всебічне сприяння підвищення якості освіти». У той же рік кількість студентів збільшилася ще на 20%, що у цифрах дало 4,09 млн. студентів [2].

Висновки. Розглянувши питання особливостей сучасної китайської філософії на підставі трьох різних стратегій аналізу, а саме: української дослідницької літератури, західної (зокрема, представників західного крила китайськомовних дослідників) та власне самих китайських філософів та науковців, у площині аналізу феноменів глобалізму та цифрової освіти ми бачимо сучасну різноманітність галузей філософського знання, яке проходить, як стверджують науковці сучасний етап «вестерізації», але з «китайською традицією світосприйняття». Сучасна китайська філософія активно використовує історичне надбання світової філософії і синтезує знання про світ та про власні особливості, не забуваючи про традиційну стратегію розвитку філософії на засадах традиційної філософії минулого та сучасності, доказом чого слугує сучасний китайський марксизм. Глобалізація має яскраво окреслені національні особливості, розуміння задач глобалізації у цілому спирається на питання філософії освіти, екологізму та модифікації і прискорення освіти в контексті підготовки кадрів. Таким чином, філософія Китаю залишається важливою ділянкою для вивчення та дослідження особливостей та значення для філософського осмислення освітніх процесів в умовах сучасності.

Література:

1. Вернидуб Р. М. *Інтеграція науки і освіти в системі професійної підготовки педагогічних кадрів*. Автореф. дис. докт. філос. наук. Київ 2015 р. 34 с.
2. Гобова Є. В. *Сорок років розвитку науки та освіти в Китаї*. Режим доступу: <https://sinologist.com.ua/gobova-ye-v-sorok-rokiv-rozvytku-nauky-ta-osvity-v-kytayu/>
3. Годзь Н. Б. *Культурні стереотипи в українській народній казці*. Текст. дис. канд. філос. наук : 09.00.04 філософська антропологія, філософія культури. Харків: Харківський Національний університет ім. В. Н. Каразіна, 2003. 199 с.
4. Годзь Н. Практична сторона екологічної футурології в світлі російсько-української війни (російської збройної агресії проти України). *Collection of theses of the International Scientific – Practical Conference «Managerial, social and technological innovations – the basis of the public good»*. «Управлінські, соціальні та технологічні інновації в основі суспільного блага». «Vadybinės, socialinės ir technologinės inovacijos – visuomenės gerovės pagrindas». *Tarptautinės mokslinės – praktinės konferencijos tezių rinkinys*. Збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції. 30-31 May 2023. Marijampole, 2023. С. 34-35. Режим доступу: https://marko.lt/wp-content/uploads/2023/09/Tesis-book_Marijampole_2023_pdf.pdf
5. Доценко С. О. Досвід організації дистанційного навчання в Китаї. *Педагогічний альманах : зб. наук. пр.* Херсон: ХАНО, 2021. Вип. 47. С. 26–34. Режим доступу: <https://dSPACE.hnpu.edu.ua/items/57060296-69ba-447a-b854-014b239f97a1>
6. Коваль Тетяна. *Інтернет як засіб комунікативної глобалізації*. Режим доступу: <http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/2219/%D0%86%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B5%D1%82%20%D1%8F%D0%BA%20%D0%B7%D0%B0%D1%81%D1%96%D0%B1%20%D0%B3%D0%BB%D0%BE%D0%B1%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97%20%20%D1%83%20%D1%81%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D1%96%D0%B9%20%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
7. Кретов П. В., Кретова О. І. Постнеоконфуціанство і глобалізм: кореляція філософії та ідеології у Сучасному Китаї. *Kitaėznavėi doslidžennā*. 2021. No. 2. P. 7–18. Режим доступу: <https://chinese-studies.com.ua/en/Archive/2021/2/1>
8. Кадикало А. Китайська філософія та західна наука: зміна відношення в англomовній дослідницькій літературі ХХ століття. *Вісник Львівського університету. Серія філософські науки*. 2021. Випуск 27, с. 102–111. Режим доступу: http://fs-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/27_2021/13.pdf
9. Мумладзе В., Мирончук Н. *Вища педагогічна освіта в Китаї. Модернізація вищої освіти в Україні та за кордоном*. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 200–203.
10. Сунь Цзіньцю. *Основні чинники розвитку системи освіти в КНР у другій половині ХХ століття*. Режим доступу: <https://journals.indexcopernicus.com/%20api/file/view/ByFileId/326593.pdf>
11. Хомишин І. Ю. *Принцип інформатизації освіти в умовах глобалізації суспільства*. Режим доступу: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/aug/5721/vnulpurn201685021.pdf>
12. *Contemporary Chinese Philosophy*. Edited by Stephen C. Angle (Wesleyan University) Assistant editor: Maxwell Fong (Wesleyan University) Режим доступу: <https://philpapers.org/browse/contemporary-chinese-philosophy>

13. Crespín Perales Montserrat. La «civilización ecológica» («shengtai wénmíng»). Una lectura desde la filosofía, in: *Lecturas contemporáneas sobre filosofía china*. Valencia: Tirant Lo Blanch. pp. 1-15. Режим доступа: <https://philpapers.org/rec/CRELQE>.
14. *International Review of Research in Open and Distance Learning*. 2000. No 1 (1). Режим доступа: <https://www.irrodl.org/index.php/irrodl/issue/view/6>
15. Lambert, A. *Determinism and the Problem of Individual Freedom in Li Zehou*. Режим доступа: <https://philpapers.org/archive/LAMDAT-4.pdf>
16. Rogacz, Dawid (ed.). *Chinese Philosophy and Its Thinkers*. Bloomsbury, 2024. Режим доступа: <https://philpapers.org/rec/ROGCPA-2>
17. *The Karman Line*. Режим доступа: <https://g.co/kgs/be9cpQr>
18. *What is the Karman line and how it defines the edge of space*. Режим доступа: <https://windy.app/blog/what-is-the-karman-line-where-is-the-edge-of-space.html>